

Ағыбай батыр» – тарихи жыр. Кенесары Касымов бастаған ұлт-азаттық қозғалысына белсене қатысқан белгілі батыр Ағыбай Қонырбайұлының (1802–85) ерлік істерін баяндайды. Жырдың екі нұсқасы сақталған. Қарағандылық жыршы Тәужи Айнатасов жинаған «Ағыбай батыр» жырында Кенесарының түрікмен елінен бір тулпар әкеп беру туралы отінішін орындауға аттанған Ағыбай батырдың сапар кезіндегі ерліктері баяндалады. Нұсқа толық емес, он бір буынды, қара оленмен жазылған. Жыр оқиға желісі, құрылысы, суреттеу тәсілі жағынан өте қызықты. Романтикалық сарын басым.

Ақын, халық ауыз әдебиетін жинаушы Нұрғали Бейсеновтен 1949 ж. жазып алынған «Ағыбай батыр» жырының 2-нұсқасы қорқемдігі мен мазмұны жағынан құндырақ. Ағыбай нақтылы өмірде Ресей отаршыларына қарсы күрес жүргізсе, жырда қалмақпен соғысып, ерлік көрсетеді, данқы бүкіл елге жайылған қолбасшы атанады. Бұл жыр да он бір буынды қара оленмен жазылған. Батыр ерлігі тарихи жыр шеңберінен асып, ертегі сарынымен бейнеленген, осы арқылы жырдың тарихи-әлеуметтік идеясы айқын байқалады.

Ағыбай батырдың елін сыртқы жаудан қорғау жолындағы ерлік істері туралы осындай мазмұндағы басқа нұсқалар Қазақстан Ғылымдар Академиясының Орталық ғылыми кітапханасы мен Әдебиет және өнер институтының Қолжазбалар орталығында сақтаулы.

«Ағыбай батыр» жырының Т.Айнатасов жинаған нұсқасы «Ақжолтай Ағыбай батыр» жинағында (Жезқазған, 1992) жарияланған.